

COTES – Kuluttajaekonomistit ja teknologit ry.

FIN-IFHE –neuvottelukunta

Helsingin yliopiston Maatalous-metsätieteellisessä tiedekunnassa monitieteisen oppiaineen **Koti- ja laitostalousteknologian** (KTEK) opetus alkoi vuonna 1969 ja päättyi heinäkuussa 2007.

Taustaa

Koti- ja laitostalousteknologia suuntautui oppiaineina puhdistusteknologian, suurkeittiötyötekniikan ja kodin teknologian hallintaan. Perustieteet kemia, fysiikka ja mikrobiologia antoivat perustan likaantumisen- ja puhdistusilmiöiden ymmärtämiseen ja puhtaustutkimuksen tekemiseen. Näiden perustieteiden oppeja sovellettiin materiaalien, laitteiden ja tuotantoprosessien sekä tuotanto- ja toimitilojen puhtaus- ja hygieniaongelmien ratkaisemiseen, myös laadunhallinnan ja riskinarvioinnin keinoin. Koti- ja laitostalousteknologiasta valmistuneet maatalous- ja metsätieteiden maisterit työskentelevät koulutuksen, opetuksen, tutkimuksen ja kehityksen parissa sekä liike-elämässä johto- ja asiantuntijatehtävissä.

Puhdistuspalveluala on merkittävä työllistäjä Suomessa, ja tämä palveluala voidaan nähdä osana kiinteistöalaa. Suuret ikäluokat ovat jäämässä eläkkeelle tai ovat jo eläkkeellä. Elinkeinoelämän keskusliiton tekemän tutkimuksen (v. 2006) mukaan kiinteistöpalvelualalla tarvitaan vuoteen 2020 mennessä työntekijöiden ikääntymisen vuoksi runsaasti uutta työvoimaa. Uhkaskenaariona tutkimuksessa on mainittu, että alalle ei saada tulevaisuudessa riittävästi työntekijöitä. Siivoustyön ammattiryhmään (laitos- ja toimitilahuoltajia, kotityöpalvelujen tekijöitä) tarvitaan vuoteen 2015 mennessä Suomeen uusia työntekijöitä joka vuosi 1 470 henkilöä (EK 2006, 31).

Tarvitaanko puhtausteknologisen alan yliopisto-opintoja?

Tulevaisuudessa ei ole saatavilla sellaisia puhdistuspalvelualan uusia opettajia, jotka ovat suorittaneet ylemmän korkeakoulututkinnon koti- ja laitostalousteknologiassa. Tällaisia opettajia tarvitaan edelleen ammattikorkeakouluopetuksen puhdistuspalvelualan restonomikoulutuksessa ja ammatillisen opetuksen siivoustekniikan erikoisammattitutkinnon koulutuksessa. Yleisessä keskustelussa on annettu ymmärtää, että ylempi amk-tutkinto vastaa maisteriopintoja. Mutta antaako puhdistuspalvelualan restonomin ylempi amk-tutkinto ja tämän lisäksi hankittu ammatillinen opettajankoulutus (60 op) poikkitieteellisiä puhtausteknologisia yliopisto-opintoja vastaavan pätevyyden ammatilliseen korkeakouluopetukseen? Jos julkiseen virkaan tai tehtävään vaaditaan yliopistossa suoritettuja tietyn alan opintoja tai jonkin yliopistollisen oppiaineen arvosana, ei tätä vaatimusta voi täyttää ammattikorkeakoulussa suoritetuilla opinnoilla (Asetus korkeakoulututkintojen järjestelmästä 464/1998 muutettuna asetuksella 426/2005, 11§. Viitattu 9.1.2014).

Puhtausteknologista opetusta ja toiminnallista suunnittelua tarvitaan edelleen esimerkiksi elintarviketieteissä, alkutuotannossa ja monilla muilla aloilla, joissa valmistetaan steriilejä tuotteita. Käytetyistä teknologiasta, koneista, työ- ja apuvälineistä huolimatta siivoustyö on fyysisesti keskiraskasta ja raskasta työtä. Työntekijän terveyden ja hyvinvoinnin, yrityksen sekä myös yhteiskunnallisten kustannusten kannalta on erittäin tärkeää, että työntekijöillä on alan ammatillinen koulutus. Epäedulliset työmenetelmät ja toistuvat epäergonomiset liikesarjat kuormittavat työntekijän tuki- ja liikuntaelimiä. Edelleen vallalla on uskomus, että ammattisiivousta osaa tehdä kuka tahansa. Puhtauspalvelualalla yrittäjänä aloittamisen kynnyks onkin matala, koska se ei vaadi suuria investointeja. Palvelun tuottajalla ei ole aina vaadittua ammattitaitoa palvelun työmäärän määrittämiseen ja hinnoitteluun, ja näin palvelun toteuttamisessa esiintyy ongelmia. Toisaalta palvelun tilaajilta eli ostajilta puolestaan puuttuu puhtauspalvelun osto-osaamisesta edellyttävää laatu- ja palvelutietoutta.

Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikkö toteaa siivouspalvelualalla esiintyvän verovelkaisia yrityksiä merkittävästi enemmän kuin Suomen yrityksissä keskimäärin. Alalla on lisäksi ns. lyhyen elinkaaren yrityksiä, toisin sanoen sellaisia, joiden toiminta päättyy muutaman vuoden sisällä aloittamisesta. Olisikin hyvä selvittää lyhyen elinkaaren yritysten yhteiskunnalliset vaikutukset. Suomeen kotoutunutta ja tulevaa ulkomaista työvoimaa siirtyy myös puhdistuspalvelualalle. Suomalaisen työvoiman vähentyessä ulkomaalaisen työvoiman on katsottu olevan yksi mahdollinen ratkaisu työvoimapulaan. Harmaan talouden valvonnan kannalta ulkomainen työvoima tuottaa haasteita, varsinkin tapauksissa, joissa työntekijä on suomenkielentaidoton, nuori, kouluttamaton ja järjestäytymätön. (Verohallinnon tiedote, 21.5.2013.)

Palvelualan kiristyneestä kilpailusta kärsivät kaikki osapuolet; ostajat tyytyvät huonoon laatuun ja myyjät heikkoon kannattavuuteen, ja työntekijät sinnittelevät töissään.

Trendit

Tilaajat haluavat ostaa laajempia palvelukokonaisuuksia; esimerkiksi puhdistuspalvelujen lisäksi ruoka- ja kiinteistöhuoltoa. Ikääntyvän väestön lisääntyessä myös kotityöpalvelujen kysyntä kasvaa merkittävästi. Älyteknologia tarjoaa mahdollisuuksia myös puhdistuspalvelualalle.

Johtopäätöksiä

Puhdistuspalvelualan työn vaativuus ja työmäärät ovat lisääntyneet, ja siksi jatkuva työn ja menetelmien kehittäminen ja osaamisen ylläpitäminen ovat erittäin tärkeitä. Palvelutarpeen määrittely on puhdistuspalvelualan asiantuntijan osaamista niin tuottajan kuin myös tilaajan roolissa. Korkeaa hygieniosaamista ja toiminnallista suunnittelua vaativat varsinkin sairaala-, ammattikeittiö-, elintarvike- ja lääketuotantoympäristöt, ja ammatillista osaamista vaativat monet laitostaloudet kuten koulu-, päiväkot-, yhteisöasumis- ja hoivaympäristöt. Kehitys- ja suunnittelutyö edellyttää puhdistusteknologista asiantuntijuutta, samoin kuin työn psyykkisten ja fyysisten kuormittavuustekijöiden huomioon ottamista. Ennen kaikkea on muistettava, että siivous-,

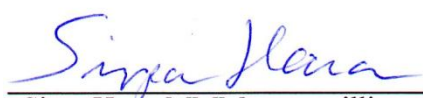
puhdistus- ja huoltotoimet ovat tuottavaa työtä. Osaavan työvoiman saanti on muuttunut ongelmaksi, koska motivoituneita ja työhön päteviä henkilöitä on vaikea löytää. Puhtauskulttuuriin sitoutuneella eettisellä esimiestyöllä ammatillisen tutkinnon suorittanut henkilö tekee työn ergonomisesti ja käyttää työvälineitä ja koneita tehokkaasti siivousohjelman mukaisesti.

Keskeinen sisältö puhtausteknologisesta osaamisesta

Puhdistuspalvelualan tuottajien ja myös palvelujen ostajien tulisi ymmärtää yrittäjyydessään **ympäristö- ja vastuullisuusosaaminen**, joka sisältää puhdistusteknologisten menetelmien hallinnan, suunnittelun ja kehittämisen, ja joiden keskeisenä tavoitteena on työhyvinvoinnin tukeminen. Tavoiteltu hygieniataso toteutuu kustannustehokkaasti turvallisena tilojen käyttönä ja viihtyvyytenä. Pintojen puhtauden ja hyvän sisäilman laatu perustuvat riskienhallintaan ja turvallisuus- ja hygieniaosaamiseen. Tämä saattaa vaatia puhdistuspalvelualan asiantuntijan konsultointia ja hygieniakartoitusta. Puhdistuksen poikkitieteellinen teknologiatutkimus kaipaa tekijöitä ja seuraavaa tutkijasukupolvea, jotta uutta teknologiaa voidaan sovellettuna ottaa alalle käyttöön; älylinssit laadun valvontaan, puhdistusrobotiikkaa ja puhtausalan koulutusviennin palveluosaamista. Tällä hetkellä puhdistuspalvelualan kehitystä hidastaa niukkuus ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon suorittaneista osaajista ja yliopistotutkinnon suorittaneista asiantuntijoista opetus-, johto- ja kehitystehtäviin. Puhdistuspalvelualan työmarkkinoille saadaan kyllä vetovoimaisuutta, kun asenteet raikastuvat palvelujen tuottajilla ja tilaajilla.

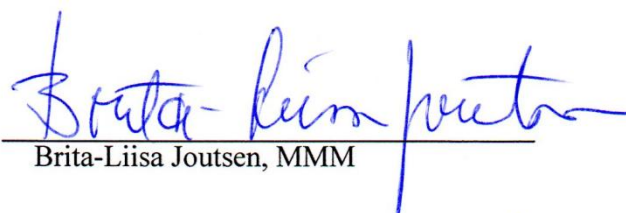
Helsingissä tammikuun 9. päivänä 2014

COTES – Kuluttajaekonomistit ja teknologit ry.



Sirpa Hara, MMM, ammatillinen opettaja

Viimeinen KTEK vuosikurssi 2000



Brita-Liisa Joutsen, MMM

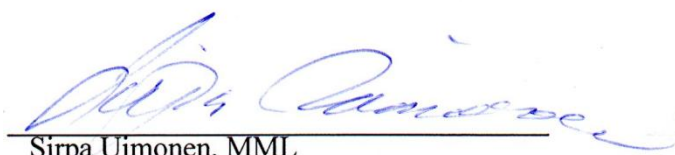


Mari Skyttä-Kosinen, MMM



Marja Salmelin, MMM

Ensimmäinen KTEK vuosikurssi 1969



Sirpa Uimonen, MML